

SOUKROMÉ REÁLNÉ GYMNÁZIUM PŘÍRODNÍ ŠKOLA, O.P.S.

SPOŘICKÁ 34/400, 184 00 PRAHA 8 – DOLNÍ CHABRY, TEL.: 233 544 563, 603 995 726
E-MAIL: PRIRODNISKOLA@ATLAS.CZ, WEBOVÉ STRÁNKY: WWW.OSF.CZ/PRIRODNI.SKOLA

EXPEDICE 2002

Po stopách kostelů v dačickém kraji

Jaroslav Burdych, Michal Kopenec,
Petr Kudláček a Martin Procházka

PRAHA 2002

Úvodní slovo

Každý, kdo procházel krásnou, ale trochu pozapomenutou krajinou okolo Dačic, nemohl přehlédnout veliké množství Božích muk, kapliček a kostelů, dnes již často v žalostném stavu. Pozorný návštěvník pak brzy zjistí, že často v ještě žalostnějším stavu jsou přístupné informace o těchto posvátných místech, staré texty ani zdaleka nepopisují aktuální stav a novější informace jsou roztroušeny pouze ve zmínkách, rukopisech nebo jen ve vzpomínkách pamětníků.

Proto jsme se pokusili v rámci studentské expedice v červnu 2002 alespoň u tří zajímavých kostelů, které jsou v duchovní správě karmelitánského kláštera v Kostelním Vydří, shromáždit dostupné informace a zdokumentovat současný stav a vytvořit tak text, který by mohl sloužit všem zájemcům o tato bezesporu zajímavá místa.

Kostel Navštívení Panny Marie v Kostelním Vydří

Kostelní Vydří je dnes známo především díky karmelitánskému klášteru na kopci nad vesnicí. Mnohem starší je však gotický farní kostel Navštívení P. Marie, který leží na návsi. Je to na první pohled jednoduchý vesnický kostelík, nicméně určitě stojí za návštěvu.

Cesta ke kostelu

Nejsnazší způsob jak se dostat do vsi je autobusem z Dačic, kde staví na nástupišti č. 13. Vystoupit se dá ve vsi nebo u karmelitánského kláštera na kopci. Od karmelitánského kláštera se vydáte dolů do vesnice po hlavní silnici. U kaple sv. Prokopa odbočte vpravo. Projděte ZD a poté okolo zchátralého zámku. Zde již uvidíte kostel Navštívení P. Marie.

Historie

konec 13. stol. – založení kostela Navštívení Panny Marie

1300 – farnost náleží Křížovníkům Božího Hrobu v Praze na Zderaze

1489 – moc nad farností získal Jindřich z Hradce a to na dobu svého života

začátek 16. stol. – moc nad farností mají utrakvisti (později Felix Chotěborský – 1612)

1505 – 1521 – několik náhrobků v a na kostele

1607 – 1624 – další 2 náhrobky v kostele

1658 – sklenutí původně plochostropé lodi kostela a četné úpravy celého kostela

3. čtvrt. 17. stol. – umístění hlavního oltáře a oltářních obrazů Nejsv. Trojice a Navštívení P. Marie

13. 8. 1701 – kostel vyhořel po úderu blesku a s ním i původní věž kostela; proto byla vystavěna nová a kostel byl renovován

1754 – byla založena nadace fary a kostela panem Filipem z Osteina

1787 – přeložení farní správy do kostela P. Marie Karmelské v klášteře karmelitánů

1818 – vzácný empírový náhrobek na severní vnější stěně kostela

1837 – pobití střechy nad lodí na náklady farníků

do 1838 – fungoval kostelní hřbitov se samostatnou kostnicí, která byla na východní straně za kostelem

6. 8. 1889 – po úderu blesku znovu vyhořel kostel a část vsi. Byly ulity 3 nové zvony, postavena nová věž a opraven kostel

– sanktusový zvon – 48kg, stál 72 zl., s nápisem „Mně daroval Eduard Augustín Plachý z Prostředního Vydří, ulil Emil Vebr v Brně“

zvon sv. Tomáš – 117kg, náklady 174zl. s nápisem „Za důstojného p. P. Jana Dvořáka faráře, ulil Emil Vebr v Brně, Mně daroval Tomáš a Marie Krejčí z Velkého Pyčína“ (dnes Velký Pěčín)

– zvon P. Marie – 200kg, náklady 330zl., s nápisem „Ke cti a chvále Boží a neposkvrněné Bohorodičky Panny Marie zakoupen za zvonovinu shořelých zvonů“

1918 – postavena kaplička na popud převora Telesfora Hartda, nákladem baronky Karolíny z Douberku

– socha sv. Prokopa zakoupena z dobrovolných příspěvků (socha v kapli)

1924 – oprava střechy kostela z nákladu farníků – 1.065 k. za lešení (tesař Josef Vacek z Dačic) a 3.121, 20 k. za plechovou krytinu (klempíř Ant. Fejfar z Telče)

24. 5. 1924 – slavnost zavěšení zvonů v kostele, děkan Aug. Pospíšil a další kněží pořádali velkou mši, poté zavěsili zvony a nakonec byla velká oslava. Na tyto zvony obce nepřispěly ani haléřem.

větší zvon – 234kg, náklady 6.552 k., s nápisem „Zbudováno za přispění dr. Dolanského ministra spravedlnosti a arcibiskupa olomouckého. Oroduj za nás sv. Josefe“

menší zvon – 128kg, náklady 3424 k., s nápisem „Věnovali farníci za přispění Rudolfa Dvořáka z Kostelního Vydří L. P. 1924“.

Popis exteriéru

Gotický kostel Navštívení Panny Marie v Kostelním Vydří je jednolodní s půlkruhovou apsidou a přistavěnou sakristií.

Po pravé straně přístupové cesty stojí kamenný kříž, přibližně 4,5 m vysoký. Na něm je z kovu odlitý korpus a reliéf Panny Marie. Na podstavci se nachází ne zcela čitelný nápis. Kolem kříže jsou vidět zbytky malého ohrazení v podobě čtyř kamenných sloupků.

Kříž stojí přibližně 6 metrů od vstupní brány do areálu kostela. V dřívější době byl součástí kostela i hřbitov. Dnes zbyla jen obvodová zeď spojující bránu s věží kostela. Na levé straně za věží pokračuje v půlkruhu zídka. Asi po 20 metrech se ztrácí a dále přechází do zatravněného svahu.

K západní straně kostela přiléhá věž. Věž má čtvercový půdorys a je vysoká přibližně 15 metrů. Skládá se ze 4 pater oddělených římsami. Věž přiléhá východní stranou ke kostelu. Na zbylých třech stranách jsou v druhém patře obdélníková okna. Ve třetím patře jsou okna s obloukem a ve čtvrtém patře jsou okna s velkým obloukem na všech čtyřech stranách. Věž má plechovou střechu nejprve mírně sklopenou, pak se náhle zvedající v ostrý asi 3 metry vysoký hrot zakončený dvojitém křížem.

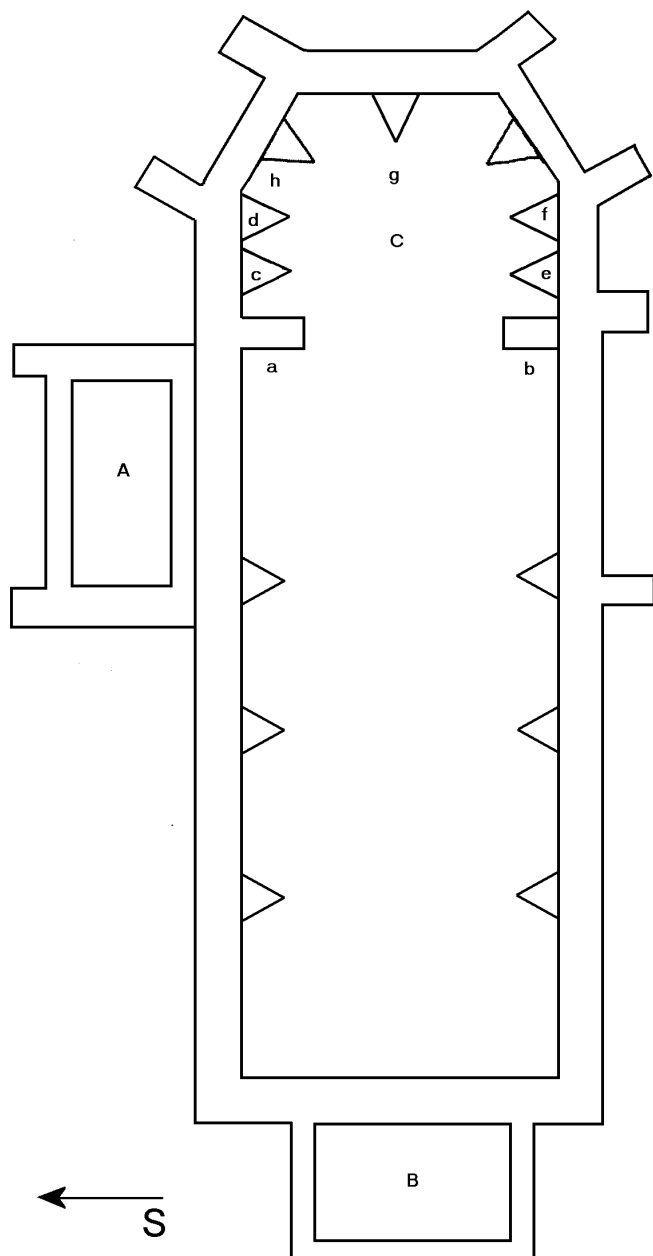
V přízemí věže jsou dva vchody do kostela. Používá se jen vchod na jižní straně.

Nade dveřmi můžete vidět oválnou kamennou plastiku, 40 cm vysokou, zobrazující Ukřižování a sv. Máří Magdalénu klečící pod křížem.

Jižní strana kostela je zpevněna vnějším sloupem, vedle kterého je opřen a skobami připevněn empírový kamenný náhrobek z roku 1818 s nečitelným textem. Pět metrů

od levého okraje kostela na jižní straně můžete vidět gotický portál, vlevo nad ním je malé gotické okénko připomínající románský sloh. Nad zmíněným portálem se nachází dvě vysoká gotická okna s kamennou „příčkou“. Následuje opěrný sloup, vedle kterého je další vchod, tentokrát s obdélníkovým portálem.

Kostel je zakončen půlkruhovou apsidou rozdělenou pěti opěrnými sloupy na čtyři části, v nichž jsou barokní okna s výjimkou prostředního okna za oltářem, které je gotické také s kamennými příčkami.

A – sakristie

B – věž

C – presbytář

a – socha sv. Terezie z L.

b – socha Pána Ježíše

c – obraz zasnoubení
P. Marie

d – obraz Immaculata

e – obraz Nanebevzetí
P. Marie

f – Zvěstování P. Marii

g – barokní oltář

h – sanktuář

K severní straně kostela je přistavěna sakristie obdélníkového půdorysu. Nároží jsou zakončena malými sloupky s cihlovými stříškami. Mezi nimi jsou dvě čtvercová zamřížovaná okna. Za sakristií pokračuje stěna kostela rovně až k věži. Jsou na ní pseudogotická okna s dřevěnými rámy.

Popis interiéru

Pozdně gotický jednolodní kostel je sklenut valenou klenbou s lunetami. Do kostela se vstupuje postranním vchodem, který prochází barokní věží. Nalevo od vstupu do věže stoupá schodiště na kůr a dále na věž. U všech dveří, které vedou do kostela jsou ve výklenku žulové kropenky. Na kůru jsou instalovány novodobé varhany napodobující gotický sloh. Po celém obvodu kostela visí obrazy křížové cesty se 14 zastaveními. Obrazy pravděpodobně pocházejí z 20. století.

Na pravé straně před vítězným obloukem najdeme dřevěnou polychromovanou sochu Ježíše na dřevěném podstavci. Na levé straně se pak nachází dřevěná polychromovaná socha sv. Terezie z Lisieux. Na podlaze před vítězným obloukem najdeme dva náhrobky z 16. a 17. století.

Po levé a pravé straně chóru visí vždy dva obrazy ze života Panny Marie ze 17. století. První obraz zleva znázorňuje zasnoubení Panny Marie. Na obraze se Panna Marie drží za ruku se sv. Josefem a Bůh Otec jim dává požehnání, kolem stojí zástup lidí. Druhý obraz, blíže k oltáři, zobrazuje tzv. Immaculatu – Pannu Marii jak stojí na zeměkouli a pod nohama má mrtvého hada. Napravo, blíže k vítěznému oblouku najdeme obraz Nanebevzetí Panny Marie – světice obklopena čtyřmi anděly. Poslední obraz znázorňuje Zvěstování Panny Marie – napravo od klečící Panny Marie stojí anděl.

Středem presbytáře je dřevěný barokní oltář z poslední čtvrtiny 17. století. Na dvířkách svatostánku uprostřed oltáře je křížek. Nalevo od svatostánku stojí dřevěná polychromovaná socha sv. Aloise Gonzagy – v ruce drží krucifix a lilii (U1591). Napravo pak vidíme dřevěnou polychromovanou sochu sv. Františka Xaverského držícího kříž (U1552).

Nad menzou se nachází barokní obraz z poslední čtvrtiny 15. století. Obraz znázorňuje Navštívení Panny Marie. Nalevo od obrazu stojí dřevěná, bíle natřená a zlatem zdobená socha sv. Kláry. Napravo můžeme vidět sochu sv. Ludmily pocházející ze stejné dílny jako předchozí socha.

Obraz v nástavci oltáře zobrazuje Nejsvětější Trojici. Po straně obrazu vidíme sochy Mojžíše (nalevo) a sv. Josefa (napravo). Obě sochy jsou opět dřevěné, bíle natřené a zdobené zlatem. Na špici oltáře stojí dřevěná polychromovaná socha Dobrého pastýře. Před oltářem stojí dřevěný rokokový obětní stůl.

Na levé straně presbytáře se nachází žulový sanktuář s železnou mřížkou v podobě vimperku.

Po návratu karmelitánů do Kostelního Vydří se některé věci začínají měnit. Do kláštera míří po dlouhých letech temnoty a chabé naděje kroky poutníků toužících najít hodnoty, které přetrvávají zemětřesení vlád a režimů. Oživení přichází i do kostelíka ve vsi. Možná, že za pár let i tato památka bude patřit mezi ty, k nimž budou mířit mnohé cesty.

Kostel sv. Jana Křtitele v Českém Rudolci

Na první pohled všední kostelík. Cibulová věž se stylovou šindelovou střechou a nedávno ulité a vysvěcené zvony již zdálky zdraví poutníka, procházejícího zajímavým městečkem Český Rudolec. Vstoupíme do stínu mohutné věže, do chladu dýchajícího minulostí i klidem, který jakoby sem přesahoval z jiného světa. Teprve po chvíli si všimneme, že nejde zdaleka o běžný vesnický kostel, ale že je zde na několika desítkách metrů zhuštěná zajímavá a do značné míry i tajemná historie. A stěny, sochy i fresky na stěnách začnou samy vyprávět...

Cesta ke kostelu

Kostel sv. Jana Křtitele v Českém Rudolci se nachází v horní části obce, poblíž pseudogotického zámku a obecního úřadu (z dálky je více zřetelná hřbitovní kaple, která také stojí za návštěvu, ale jejíž dokumentací jsme se v tomto roce nezabývali). Do Českého Rudolce jede autobus z Dačic. Odtud sem vede i červená turistická značka, cesta je dlouhá cca 9 km.

Historie

1343 – první zmínka o faře – Dětrich, syn Diviše z Hradce byl jmenován na místo kanovníka olomouckého a brněnského, tím získal i farnost rudoleckou s ročními příjmy 36 dukátů; v této době pravděpodobně již kostel stál a byla přistavěna kostelní kaple

1416 – pod rudoleckou farnost spadají vsi jako Lipnice, Klenová, Kadolec, Radíkov

1470 – v kostele byl umístěn náhrobek Kateřiny ze Sedlece – manželky Václava z Maříže, který je důležitou osobou v historii kostela

1484 – z této doby pochází vzácná kamenná křtitelnice menších rozměrů, nalezená v roce 1900 při opravě kostela

1485 – Václav z Maříže přispěl na hlavní oltář sv. Václava, kněží měli povinnost 2x v roce sloužit bohoslužby za spásu duše Václava z Maříže a následující den sloužit 7 mší a 4x týdně mši svatou; dal farnosti od každé vsi ročně 20 dukátů a 15 grošů

1492 – Václav z Maříže dává kostelu 840 dukátů ročně

1498 – v kostele se usidluje kaplan Matyáš

1499 – smrt rytíře Václava z Maříže

1511 – nový farář Erhard

2. pol. 16. stol. – vytvořeny renesanční fresky v presbytáři

1567 – farář je nekatolík Jan Ekesmyter

1578 – náhrobek Hodických z Hodic – vlastníků farnosti a jiných pozemků

1588 – v kostele se usazuje pastor Jakub

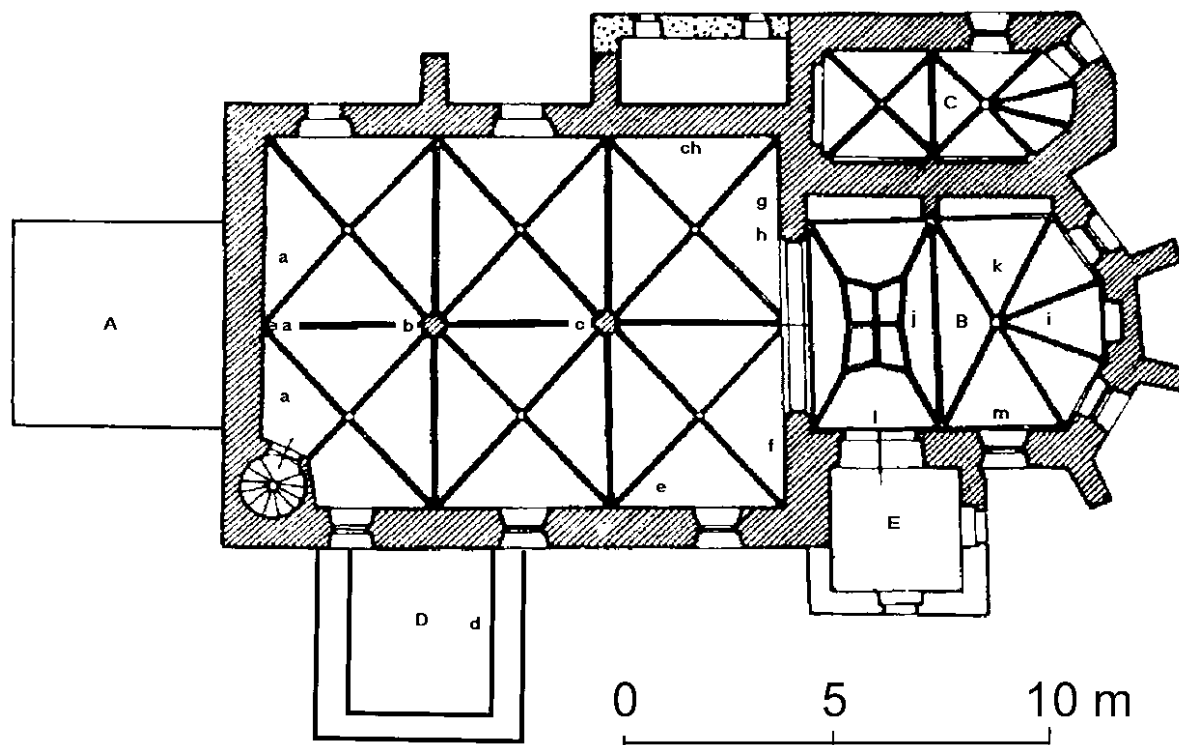
1599 – náhrobek Václava Hodického z Hodic (na evangelijní straně oltáře)

- 1612** – kardinál Dietrichstein se marně snažil vytlačit luteránské kazatele z fary
- 1615** – farář Jan Grossl
- 1620 – 30** – fara úplně zašla
- 1640** – protireformace vrcholí – farářem v Rudolci je ustanoven Pavel
- 1652** – Ludvík Vogel jako farář, ale odpor p. Waida a hraběnky Tökelyové způsobil opětné osiření fary
- 1660 – 70** – fara je spravována z Cizokrajova
- 1672** – v kostele byly 3 oltáře – J. Křtitele, P. Marie a Spasitele
- 1666 – 83** – kostel spravuje Petr Wittpalt
- do 1697** – farář Jakub Křenový
- do 1707** – farář Jiří Kneleber
- 1744** – oltář řezbářského díla, pořízen rytířem Hartberkem
– boční oltáře zasvěceny P. Marii Lurdské a sv. Janu Nepomuckému
- 1749** – vyhořela fara a škola
- do 1753** – Jiří Mayerhafer – farář, má v kostele i svůj náhrobek
- do 1769** – Josef Sandtmann, který má také náhrobek v lodi kostela
- do 1782** – Jan Sandtmann, má také svůj náhrobek
- 1811** – Jakub Kanenr, farář
- 1820** – byly přelity všechny 3 zvony
- do 1822** – Jan Stratil, farář
- 1824** – byl prodán oltář sv. Václava z 15. století
- 1833** – založení hřbitova za městem
- do 1855** – Josef Engel, farář
- 1856** – jižní přístavek sloužící jako sakristie
- 1859** – nová křížová cesta od Josefa Neumanna
- do 1869** – farář František Pejčok
- 1897** – oltáře opatřeny sochami z Paříže a Grödeny od rytíře Picchioniho
- 1900** – nový oltář, sklenutí kostela
- 1911** – arcikněz Jan Karásek
- 1916** – všechny zvony až na malý sanktusový a umíráčkový zvon, byly odneseny na vojenské účely
- 1945** – Rusové při čestné salvě za zemřelého vojáka rozstříleli kříž před kostelem (dodnes jsou na zadní straně zřetelné tři stopy po střelách)
- 8. 9. 2001** – nové zvony P. Marie (120 kg, s nápisem „Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Pánu!“ s reliéfem a věnováním „Český Rudolec 2001. Dar družební obce Zaziwil, Schweiz“) a sv. Jana Křtitele (220 kg a s nápisem „Blahoslavená, která

jsi uvěřila, co ti bylo řečeno od Pána.“ a věnování „Český Rudolec. Dar rudoleckého rodáka pana Franze Bohma, farníků a občanů.“)

Zvony stály 332 000 Kč.

A – věž

B – presbytář

C – postranní kaple

D – přístavek – sakristie

E – balkón pro šlechtu

a – náhrobky

b – socha sv. Jana Nepomuckého

c – sv. Rocha

d – obraz Černé madony

e – rokoková kazatelna

f – boční oltář P. Marie

g – boční oltář Nejsvětější svátosti – svatostánek

h – gotická křtitelnice

ch – náhrobek Jana Hodějovského z Hodějova

i – pseudogotický oltář sv. Jana Křtitele

j – rokokový obětní stůl

k – náhrobek Václava Hodického

l – barokní okno do přístavku pro šlechtu

m – pseudogotická sedile

Popis exteriéru

Kostel sv. Jana Křtitele je gotický dvojlodní s hranolovitou věží a gotickou kaplí. Věž je připojena ke kostelu východní stranou. Má čtvercový půdorys, je přibližně 25 metrů vysoká. Je rozdělena v 1/3 kamennou římsou. Dnes používaný obdélníkový vchod se nachází na jižní straně věže, nad ním je elipsovité okno s dřevěným zdobeným rámem. Přibližně 1 metr nad ním se nachází čtvercové zamřížované okno zasazené v kamenném rámu. Třetí okno je přibližně v polovině věže a je bez dřevěných žaluzií. Poslední okno můžete vidět těsně pod střechou. Má obdélníkový tvar, nahoře s vykrojenými rohy a uvnitř s dřevěnými žaluziemi. Na západní straně věže je jen jedno okno v nejvyšším patře, na severní straně jsou pak okna dvě. Věž je zakončena šindelovou cibulovou střechou a dvojitým křížem.

Hlavní loď kostela je obdélníkového tvaru se sedlovou šindelovou střechou. Na jižní straně jsou tři pseudogotická okna. Mezi prvními dvěma je přistavěn obdélníkový vchod. Byl postaven roku 1856, jak svědčí letopočet vytesaný nade dveřmi. Tento přístavek dříve sloužil jako hlavní vchod, ale od doby, kdy byly odkryty fresky v kapli, je využíván jako sakristie. Nad vchodem je elipsovité okénko, dnes již zazděné. Na levé straně přístavku je zazděna náhrobní deska.

Na rozhraní kostela a apsidy je zbudován další přístavek s vedlejším vchodem, který původně sloužil šlechtě. Odsud vedou tři okna: dvě ven a jedno velké přímo do kostela. Nad apsidou je malá šestihranná věžička. Celá věž je ze šindelů a má stejnou střechu jako hlavní věž. Apsida je rozdělena třemi vnějšími opěrnými sloupy, mezi kterými je vždy pseudogotické okno. Dvě okna na apsidě jsou s vitrajemi a barvami na skle.

Na severní straně lze vidět na spojnici apsidy a levé lodi gotickou kapli. Do kaple vedou dveře, které se dnes nepoužívají a dvě pseudogotická okna.

Za kaplí následuje vstup do hrobky, na kterém jsou taktéž dvě malé okénka. Stěna za hrobkou dál pokračuje a je rozdělena vnějším opěrným sloupem, stejným jako na apsidě. Na každé straně je vedle sloupu pseudogotické okno.

Popis interiéru

Dvoulodní kostel s postranní kaplí je zasvěcen sv. Janu Křtiteli. Loď jsou sklenuty křížovou klenbou na dva osmihranné sloupy. Do kostela se vstupuje západním vchodem, který vede přes část věže.

U vchodu do kostela najdeme na zemi tři náhrobky. První z nich patří Kateřině ze Sedlce (manželka Václava z Maříže). U prostřed náhrobku je znak vladyků ze Sedlce a po okraji nápis: *Anno. dom. ccccLXX..... feria. an: galli.abiit famosa. Katharina. de. Sedlec. conthoralis. dni. Wenceslai. de. Maricz. orate. pro. ea.* Sousední náhrobek patří Oldřichovi z Maříže, ve středu náhrobku je opět rodinný znak, po okraji nápis: *Anno. dni. m. cccc. LX.X.X.II. feria IIII. in die facti dionisii obiit. famusus Oiric. de Maricz.* Třetí náhrobek patří Václavovi s Maříže. Letopočet na náhrobku označuje tentokrát rok jeho vzniku, nikoliv rok úmrtí Václava z Maříže. Ve středu náhrobku je znak vladyků z Maříže, po okrajích nápis: *Famosu. Wenzesla. de. Maricz. Anno. d. m. ccccLXXX ( ) ( ) obiit et hic sepultus est. orate deum pro eo.* Vpravo od vchodu je původní vřetenové schodiště vedoucí na kůr a věž. Kůr zdobí reliéfní balustráda. Na kůru jsou novogotické varhany.

U středového sloupu blíže ke vchodu se nachází barokní polychromovaná dřevěná socha sv. Jana Nepomuckého, který drží kříž. Socha stojí na dřevěném podstavci. Blíže k presbytáři, u druhého sloupu najdeme na dřevěném podstavci barokní dřevěnou polychromovanou sochu sv. Rocha v klasickém vyobrazení (muž držící poutnickou hůl ve tvaru kříže, na noze má morovou ránu a pod nohama mu leží pes).

Po obvodu kostela visí 14 zastavení křížové cesty. Autorem obrazů z roku 1859 je Josef Naumann. Na jižní straně hlavní lodi jsou dřevěné dveře s mohutným renesančním portálem. Dveře vedou do přístavku z druhé poloviny 19. století, který slouží dnes jako sakristie. Sakristie původně sloužila jako hlavní vchod do kostela. Je čtvercového půdorysu s valenou klenbou a oválným oknem nad dveřmi vycházejícími ze sakristie. Najdeme zde obraz černé Madony s Jezulátkem. Nalevo straně od dveří do sakristie je žulová kropenka z 19. století. Na jižní straně kostela je dále zavěšena rokoková kazatelna z roku 1775. V dolní části kazatelny si můžeme prohlédnout pozlacený dřevěný reliéf Dobrého pastýře. V prostoru řečniště pak pozlacený reliéf Rozsévače Božího slova. Na stříšce kazatelny stojí tři andělé. První anděl zleva drží evangelium. Druhý anděl nese Desatero Božích přikázání. Na špici stříšky stojí třetí troubící anděl.

Napravo před triumfálním obloukem se nachází zbytek pseudogotického oltáře (menza), který je zasvěcen Panně Marii Lurdské. Zhotoven byl ve městě Groden v roce 1897. Nad menzou visí obraz Panny Marie s Jezulátkem. Také nalevo před triumfálním obloukem najdeme zbytek oltáře (menza), tentokrát zasvěceného sv. Janu Nepomuckému. Na menze stojí svatostánek, který se dodnes používá. Nad menzou je na zdi zavěšen ukřížovaný Ježíš Kristus. Vedle menzy stojí kamenná pozdně gotická křtitelnice z roku 1484.

Na severní stěně lodi se nachází sádrový náhrobek Jana Hodějovského z Hodějova. Na náhrobku je znak Hodějovských (napravo) a Vartenberských (nalevo). Mezi erby najdeme na nápis: *„Letha. 1582. Tento pohrzeb. dal gt udielati Urozeny. pan Jan Hodiegowsky z Hodegowa a na Markwartcy musther a colmistr Markg Mor: w kralo: uherske. na pamatu. dobre pamieti pa Arkiba z Hodegowa, pana Otce sweo a pani Johanky hodegowske z wosečan ec pan Materze sve. tez pa Eufrosyny z wartmberka– manzelky swe. kteraž usnula z pa leta toho 1582 podely před hromice w toto miste Tiela gich odpočiwagi. tudiž pan Jan z Hodiegoa sobě y potoku svy, kdiby ktere pa Buh pola račil, aby tu Tiela gegicha v pau Bohu odpočvaly“.*

Presbytář je sklenut jedním polem hvězdové klenby a závěr je sklenut paprscitě. Žebra klenby v presbytáři jsou bledě modře polychromována. Ještě v roce 1967 byla lemována barevnou páskou. V presbytáři se nachází pseudogotický oltář sv. Petra a Pavla s barokní menzou. Na oltáři je umístěn pozlacený svatostánek. Po levé i pravé straně svatostánku stojí pseudogotické sloupky. Podle fotografií z roku 1967 byl na svatostánku trojitý vimperk. Na levé straně oltáře stojí dřevěná polychromovaná socha sv. Petra, napravo sv. Martina. Za těmito sochami vidíme po obou stranách oltáře dřevěné barokní sochy andělů.

Na zdi nad oltářem visí barokní obraz navštívení Panny Marie. Na obraze sedí vpravo Marie s Jezulátkem a vlevo klečí sv. Alžběta, která k nim vzhlíží. Mezi nimi vidíme sv. Jana Křtitele, jak podává Ježíškovi kříž. Vlevo za Pannou Marií stojí sv. Josef a nad ním se vznáší postava Boha Otce. Dnes je obraz bez rámu. Původní rám byl zdoben žárovkami, ale musel být odstraněn kvůli poškození červotočem. Od 15. do 19. století stála na oltáři archa sv. Václava, která byla prodána v roce 1824.

Před oltářem stojí dřevěný rokokový obětní stůl. Desku stolu podpírají čtyři sloupky s korintskými hlavicemi. V podlaze presbytáře, nalevo od oltáře se nachází náhrobek Václava Hodického z Hodic a jeho dvou manželek z roku 1599. Nápis na náhrobku zní: „*LETHA PANIE. 15.9.9 TEN AU TEREY PO SWATEM MARTI NE IA WACZLAW HODICZKEY. Z HODICZ A NA RUDLCZI DAL SEM TENTO POHRZEB S OBIE A MANZELKAM SWEI UDIELATY. KTERIZ W TOMTO MISTE. PHRZBENY A POCHOWANY SAU. KHZM. WHZH.AHZS.*“

Pod náhrobkem se nalézají schodiště vedoucí do kostnice. Na jižní stěně, v horní polovině presbytáře se nalézají barokní okna vedoucí do přístavku, který sloužil pro potřeby šlechty. Přístavek vznikl pravděpodobně v období renesance. Okno je zdobeno štukovými reliéfy a nad oknem je neznámý erb. Na levé straně pod oknem se nachází pseudogotická sedile.

V 60. letech 20. století byly v presbytáři tři dřevěné sochy umístěné na dřevěných konzolách. Do dnešní doby se nezachovaly, podobně jako barokní balustráda, která oddělovala presbytář od lodi kostela.

Popis kaple

Kaple kostela sv. Jana Křtitele je jednolodní s pětibokým uzavřeným presbytářem. Vstup do ní je z levé straně presbytáře kostela barokním portálem.

Sklenuta je křížovou klenbou s paprscitým závěrem. Svorníky zdobí červená pětistá růže. Kaple je zdobena vzácnými freskami, které pocházejí pravděpodobně z období vlády Karla IV. Fresky byly odkryty v roce 1988.

Z původních nástěnných maleb se do dnešní doby zachovaly pouze fragmenty. Péčí restaurátora se podařilo částečně obnovit i původní barevnost. Ze středověku se zachovalo pouze několik barev – zelená, oranžová a černá.

1) světice silou své víry přivolá anděly, kteří vyženou pohanskou modlu a zničí ji na tři kusy. Pod freskou nápis: HIC TVO DIABOLI, HIC DIA [...BOLI]

2) nezřetelné fresky poškozeny výstavbou pseudogotického okna

3a) postava Pany Marie s rouškou na hlavě, která přijímá poselství od Ježíše Krista.

3b) pod oknem Vera Ikona (Veroničina rouška)

4) freska zobrazuje celebrování mše, kterou slouží kněz (světec). Za knězem stojí anděl nebo světec. Za postavou anděla klečí donátorský pár.

5a) nezřetelná orlice (evangelický symbol sv. Jana)

5b) mučení sv. Barbory na dřevěné konstrukci

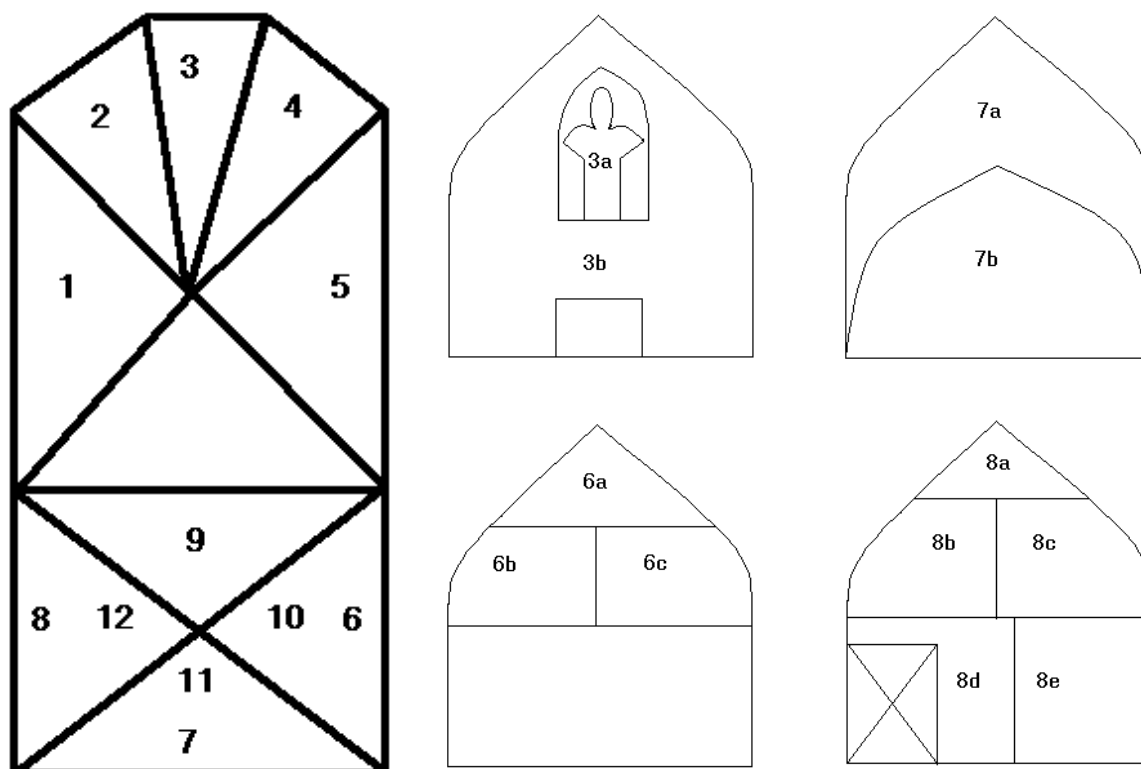
5c) sv. Barbora ve vězení

5d) sv. Barbora předvedena před pohanského krále, který se jí snaží přesvědčit, aby se vzdala křesťanské víry

5e) sv. Barbora koná zázraky.

5f) sv. Barbora položena na márách a její duši nesou dva andělé

5g) sv. Barbora opětovně mučena kyjem

6) na fresce dva psi držící kost, zbytek fresky nezřetelný

7a) na levé straně fresky muž s židovskou čapkou, pod ním nápis: PROFETA

7b) na fresce Tři králové. Z prvního krále zůstala jen ruka, která drží kalich, do nějž vkládá ruku malý Ježíšek.

8a) lev (evangelický symbol sv. Marka)

8b) světec, nezřetelný

8c) světice, která klečí

8d) světice nesoucí nápisovou pásku

strop: malován oranžově s tapetovým vzorem, který najdeme skoro na všech výjevech

9) nalevo sv. Ondřej s křížem, napravo sv. Bartoloměj s knihou a nožem

10) na levé straně světec bez atributů (poničen), napravo sv. Jan Křtitel s obrázkem božího beránka

11) nalevo sv. Pavel s mečem a na pravé straně sv. Petr s klíči a knihou

12) na levé straně sv. Zikmund s žezlem a jablkem, napravo sv. Václav s kopím a se štítem, na kterém je přemyslovská orlice

Když zůstanete chvíli stát před kostelem a necháte v sobě doznít ozvěnu chorálů, slávy rytířů, štěkání samopalů i volání zvonů, přece jenom něco zůstane. Ticho, které vypráví o věcech, které není možné vidět ani slyšet. Tak hodně štěstí.

Kostel sv. Petra a sv. Pavla ve Volfířově

Záhadný kostel nacházející se v menší vsi Volfířov oplývá nejasnou historií. Ví se o něm jen málo, ale přesto je to velice zajímavé. Náhrobky uvnitř i vně kostela vypovídají o velké dřívější slávě. Kostel dnes vypadá zašle a tomuto vzhledu napomáhá i okolní hřbitov. Pojdme se podívat.

Cesta ke kostelu

Do malebné vesnice jménem Volfířov se dostanete linkovým autobusem z Dačic nebo také pěšky po asfaltové silnici z Dačic směrem na Dolní Němčice a dále na Volfířov. Když dojdete na náměstí, zahnete doleva a potom se již uvidíte kostel. Do areálu se vstupuje dvěma brankami.

Historie

kolem r. 1300 – založen kostel sv. Petra a Pavla

1366 – první zmínka o zdejší faře

kolem r. 1500 – nové přístavby kostela

1526 – kněz Gallus nastupuje svojí funkci na faře, a je podobojí

1549 – ulit nejstarší zvon kostela s nápisem „Wesel se srdce me, aby se balo pana Boha“

1551 – vrcholí reforma a nejvíce lidí je věrno kalichu

1576 – náhrobek Jiříka Celonda z Pálovic „Léta Páně 1576 v neděli po sv. Matoušovi evangelistovi urozený pan Jiřík Celond z Pálovic a na Řečici umřel věku svého 85 let. Pán Bůh rač jeho duši milostiv býti.“

1585 – náhrobek Mikuláše Hozlingra „Letha Panie 1585 w patek przed swatym dvchem umrzel Mikvlass sin ctihodnemv kniezi Hawlowi Hozlingerovi. Pan Bvoh racz dvssi gehu milostiw byti.!“

1607 – náhrobek Anny Kateřiny z Lipové „Léta Páně 1607 v sobotu masopustní umřela urozená panna Anny Kateřina z Lipové a milostivého pána očekává.“

1635 – náhrobek Anny Kateřiny Španovské z Lipova

1635 – náhrobek Václava Lipovského z Lipovic

1662 – i v této době byla většina lidu opět věrna kalichu – kališníci

1681 – fara byla spojena s farností Dačickou

1712 – opravena fara za pomoci hraběnky Františky Berkuny

1712 – 13 – farář Václav Fikulka vymáhal na obcích své desátky (poplatky za služby fary)

1724 – farář Geneld je pohřben v kostele (v kryptě)

do 1761 – farář Josef Veselý, taktéž pochován v kryptě; měl být přestavěn celý kostel, ale nakonec se postavila jen barokní kamenná věž

1768 – Janem Kirschmayerem je postaveno nádherné barokní průčelí

19. 1. 1798 – náhrobek Františka z Lipovic

do 1806 – farář Václav Altmann, za jeho působení byla přestavěna loď kostela

1814 – ulity 2 nové zvony Janem Floridem ve Znojmě

do 1825 – farář Kašpar Christián, který restauroval 2 zvony

1861 – 73 – farář Jan Smutný

do 1880 – farář Václav Spurný; v této době namaloval Josef Vašák několik obrazů P. Marie, které jsou v kostele

do 1891 – farář Josef Vašák

do 1893 – farář František Pelikun

1901 – velká a důkladná oprava kostela

1930 – velká oprava kostela

1937 – 8 zavedení elektřiny do kostela

1942 – byly odvezeny všechny zvony na vojenské účely

1942 – poslední biřmování

1948 – poslední kněz František Pařil, namaloval jeden z obrazů (P. Marie s anděly nad Volfířovem)

– byl zabit v Babicích

1973 – důkladná oprava střechy kostela, šindelová střecha byla nahrazena plechovou

2000 – nový obětní stůl

Popis exteriéru

Do areálu kostela můžete vstoupit buď menší brankou pro pěší z východu nebo vjezdem ze západu. Areál je obehnan zdí, která ohraničuje hřbitov. Přijdete-li od západu, můžete po levé ruce vidět budovu márnice, za ní (za plotem) spatříte faru.

Původně raně gotický kostel byl přestavován kolem roku 1500, loď pak v 17. století. Západní průčelí a věž prošly barokní přestavbou v roce 1767. Kostel je jednolodní s polygonálně uzavřeným presbytářem s opěráky.

Do kostela se vstupuje západním průčelím s věží (nejmladší částí kostela). Základní půdorys věže tvoří čtverec. Průčelí je mohutnou pozdně barokní kulisou se zvlněným půdorysem a přesahuje šířku hlavní lodi. Kulisa je nahoře zakončena volutami. Vychýlení západního průčelí z osy hlavní lodi svědčí o zamýšlené přestavbě celého kostela v 18. století. Všechny čtyři strany věže jsou zakončeny nárožními pilastry. Na severní a jižní straně, v dolní polovině věže byla obdélníková okna s mírným obloukem. Na jižní straně je toto okno zazděné a na jeho místě jsou dvě menší okna, která zajišťují osvětlení schodiště vedoucího na věž.

Do kostela vstupujeme ze západu, obdélníkovým portálem s jednoduchými dveřmi. Nad portálem je novější malé okno, nad ním je vyšší okno s obloukem, následuje profilovaná kordonová římsa a oválné okno. Pod střechou lze vidět poslední okno a oválné „zrcadlo“. Věž je zakončena netypicky pro baroko: střecha má tvar useknutého jehlanu, na kterém je další věžička s pilastry a jehlancovitou střechou zakončenou dvojitým křížem.

Jižní strana kostela je ohraničena kamennými sloupy s taškovými střechami. Na této straně jsou dvě gotická okna s dřevěnými rámy. Hlavní loď je zakončena apsidou s užším půdorysem. Najdeme zde další čtyři sloupy vnějšího opěrného systému. Osvětlení apsidy zajišťují tři gotická okna s kamennými rámy. V prostoru nad triumfálním obloukem můžete vidět malou čtyřhrannou věžičku s jehlancovitou plechovou střechou. Na severní straně apsidy najdeme místo dvou opěrných sloupů sakristie čtvercového půdorysu, která byla přistavěna později. Hlavní loď je na severní straně podpírána třemi šikmými sloupy, mezi kterými jsou dvě gotická okna. Stěna přiléhá šikmo k věži.

Popis interiéru

Jednoduchý raně gotický kostel s valenou klenbou s lunetami a s polygonálně uzavřeným presbytářem je zasvěcen sv. Petrovi a Pavlovi. Do kostela se vstupuje západním průčelím s barokní věží.

Ve věži napravo se nalézají kamenné vřetenové schodiště vedoucí na kůr a dále ke zvonům. Po levé ruce se ve výklenku nalézají novodobý Boží hrob zdobený žárovkami. Naproti Božímu hrobu visí na zdi kovový kříž z roku 1931 a pod ním plechová destička s odpustky. Po levé a pravé straně při vchodu do kostela se nalézají dva výklenky s dřevěnými polychromovanými sochami. Na levé straně stojí socha sv. Jana Nepomuckého a napravo socha Panny Marie s Ježíškem.

Po pravé straně od vstupu do kostela vidíme sádrovou sochu sv. Václava z 20. století. Po obvodu celého kostela je zavěšena křížová cesta s 14 zastaveními. Na levé stěně visí obraz, na kterém je znázorněna Panna Marie vznášející se na oblacích nad volfířovským kostelem. Naproti vidíme obraz dvou světců, jež se nám nepodařilo blíže určit. Vedle těchto obrazů stojí sádrové polychromované sochy na dřevěných konzolách, vlevo sv. Josef a vpravo sv. Terezie z Lisieux.

Před vítězným obloukem vpravo stojí barokní dřevěná křtitelnice. Vedle ní visí dřevěný kříž s ukřižovaným Ježíšem. Před vítězným obloukem nalevo najdeme dřevěnou polychromovanou sochu Panny Marie. Původně se v těchto místech nacházely boční oltáře. Napravo oltář Panny Marie, jehož obraz zhotovil roku 1880 Josef Vašák, volfířovský farář v letech 1880 – 1891. Nalevo stál oltář sv. Jana Nepomuckého s obrazem od akad. malíře Čeňka Neumanna z Telče.

Ten je také autorem obrazu sv. Petra a Pavla na hlavním oltáři. Jedná se o tradiční zobrazení světců – sv. Petr drží v ruce klíče a vedle něj stojí sv. Pavel s mečem. Obraz je součástí dřevěného barokního oltáře, jehož menzu zdobí tři dřevěné plastiky. Úplně vlevo najdeme scénu Nasycení zástupů, uprostřed vidíme Poslední večeři Páně a zcela vpravo pak Oběť krále Melchizedeche. Na oltáři stojí pozlacený svatostánek, na jehož dvířkách je pozlacený kalich a hostie. Ze svatostánku shlíží dva putti – okřídlené hlavičky andělů. Po stranách svatostánku jsou na oltáři

zavěšeny neznámé zarámované ostatky. Na vrcholu oltáře je zasazen obraz Panny Marie s Ježíškem.

Na levé a pravé straně presbytáře před oltářem jsou naproti sobě dva obrazy, Narození Páně (nalevo) a sv. Jan Nepomucký vznášející se na mracích nad Prahou (napravo). V levé stěně presbytáře jsou dva sanktuáře, zdobené květinovým reliéfem v ostění. Naproti, v pravé stěně presbytáře se nachází gotická sedile.

Z presbytáře je možné vstoupit dřevěnými dveřmi do sakristie. Sakristie je čtvercového půdorysu, sklenuta je křížovou klenbou.

Volfířovský kostel už pro to všechno co se nám podařilo zjistit, jistě stojí za shlédnutí. Přijďte a uvidíte sami.

Slovo na rozloučenou

Co dodat závěrem?

Snad to, že tři kostely, které se nám podařilo zdokumentovat představují jen zlomek z velkého množství zajímavých staveb a míst, které je možno na Dačicku navštívit.

Snad i to, že ačkoli jsme se pokoušeli, aby naše práce byla co nejkompletnější, je toho ještě mnoho, co by bylo možné o námi dokumentovaných stavbách zjistit a doplnit. Proto uvítáme jakékoli připomínky a náměty k našemu textu.

Přesto doufáme, že naše práce poslouží všem zájemcům a možná se stane základem pro podrobnější studii.

Resume

A group of four students made research in June year 2002. We were interested in history, and we have made the description of interior and exterior of three churches in Volfířov, Kostelní Vydří a Český Rudolec. We collected informations from old inhabitants, books and crónicas.

Kostelní Vydří

the end of the 13th century – the church of Visit P. Marie was established

1489 – power above the rectory gets Jindřich from Hradec

1787 – power of the rectory was rendered into the church of P. Marie Karmelské

6.8.1889 – lightning hits the church and big fire burns it with part of the village. After this incident 3 bells were poured off for the church.

1918 – was established small chapel of st. Prokop

2000 – roof of church was repaired

Český Rudolec

the 1st half of the 13th century – at that time church of st. John the Baptist was established

1343 – first mention about the rectory. Dětrich, son of Diviše from Hradec, became a canon of Olomouc and Brno. He got the rectory of Rudolec with this function.

1485 – Wenceslas from Mariž contributed on unique main altar of st. Wenceslas

the 2nd half of the 16th century – Renaissance frescos were behind main altar

1824 – main altar of st. Wenceslas has been sold

8. 9. 2001 – new bells for the church P. Marie and st. John the Baptist

Volfířov

around 1300 – the church of st. Peter and Paul was established

1366 – the first mention about the rectory

around 1500 – new extensions of the church

1712 – the rectory was repaired, countess Františka Berkuna helped with this repair

1761 – the church should have been rebuilt in baroque style, but only big tower was built

1948 – the last priest František Pařil (he died in Babice – execution)

1973 – big repair of the church

Poděkování

Řádu karmelitánů, zvláště P. Benediktovi, O. Carm. a P. Gorazdovi, O. Carm.

Aleně Nehybové

Mgr. Františku Tichému

Štěpánovi Macháčkovi

Vojtěchu Bartákovi

Bc. Haně Havlůjové

Josefu Ludačkovi

Mgr. Heleně Petržílkové

Muzeu v Dačicích

Použitá literatura

Tiray, J.: Vlastivěda moravská, III. místopis, dačický okres, Brno 1925

Herout, J.: Staletí kolem nás – přehled stavebních slohů, Orbis, Praha 1986

Herout, J.: Slabikář návštěvníků památek, Tvorba, Pardubice 1994

Karmelitáni, B.: Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1996

Kronika Kostelního Vydří